

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 76.

Fylke: Sør-Trøndelag.

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Singsås.

Emne: Dei "Kloke".

Bygdelag:

Oppskr. av: Chr. Lodgaard.

Gard:

(adresse): Singsås.

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Oppskrifta er etter mine notater og erfaringer.
F. 1884.

Her i Singsås kjenner vi ikke noe til serskilte "Klok" kone eller mann, som utmerket seg mere enn de andre flest i gamle dage. Nesten alle hadde kjennskap til en eller annen husråd for den og den sjukdommen. Men selvfølgelig var det også dem som var mere bevandret uti den ædle legekunst, enn folk flest.

Åreladdning og kopping var det bare noen serskilte som drev med. Ved åreladdning brukte en "Bil" og med denne slo en hol på en blodåre på vonde legemsdel. Så satte de en blodsuger på såret og suga ut det vonde blodet; "Vondt blod", sa de gamle. Bruktes som probatt middel mot gigt og lign. Blodsugerne var enten av horn, men i den senere tida av glass. Når de ble litt oppvarma og satt over såret, så suga de blod så lenge de ville holde på med det. Det var selvfølgelig bare de alminnelige blodåret som ble tatt til denne operasjon, å ikke pulsårer.

Til kopping brukte en "Snippert", Koppemaskin. Med denne ble det mange små hol bare i skinnen, og så satte de på blodsugere. Kopping ble brukt både for gigt, tannpine og neste for alt slags sjukdommer, men sjelden for indre alvorlige tilfeller. Har sjøl som guttunge blitt koppa for tannpine på den ene kindet. Det ble brø noen få timer, men da kom tannpina være en noensinde tidligere.

En av mine arbeidskammerater plagtes i lang tid med vond rygg, og gikk lange perioder sjukmeldt. Han søkte flere leger, men ingen ting hjalp. Tilslutt gikk han til en eldre kone, Helle Aunbakk, f. 1860, som drev sers mye med å kurerte sjukdommer med kopping. Han gikk gjentagne ganger

,ja i flere måneder,og for hver gang ble ryggen bedre og bedre,og tilslutt ble han helt bra.Senre sa han: "Det var Helle Aunbakk som gjorde me go at,å itt doktern".

Det var dem som kunne stemme blod også,og dette trur jeg på,for jeg har sjøl sett det,for ca.57.år siden.- (1902) Far kunne den kunste,f.1840,død 1924.Det var en-gang han skar seg stygt i den ene handa.Blodstruten sto langt bortover golvet.Med den andre handa la han bare noen sekunder over såret og blodet stoppa tvert.Så tyde-lig at leppene rørtes,at han leste noe.Ingen av oss bar-na og heller ingen annen fikk lære det.Vi barna ville hel-ler ikke lære det.Det var "stygt",sa han.Han hadde også stemt blod på andre,ikke bare på seg sjøl.Det sies at det var flere i Singsås som kunne den kunsten,og en av dem var Peder Øyan.

Dikteren Johan Falkberget hadde lært kunsten av en eldre gruvearbeider.Dette har han fortalt meg sjøl.Han har i to-tre tilfeller stemt blod.Han fortalte ~~med~~ at han engang gikk forbi en høy fjellskjæring da han budde på Grorud.Kona Anna fulgte også med den gangen.Oppe på fjellhammeren lekte noen barn.Det var oppsatt et høgt gjerde inne på hammeren,men tross dette var det noen barn som klev over gjerdet,og en av dem stupte på hodet rett ned på bakken.Han anslo fallet til ca.5.m.Det var uttatt en masse stein i skjæringa til bruk på andre hold,så bun-nen var bare stein og annet moras.Gutten slo hol på puls-åra så blodet sprurte lang lei.Da sa Anna: "Er det så at du kan stemme blod.må du gjøre det nå for å redde livet til gutten".Johan gjorde som som Anna sa og blodet stoppa.

En baneformann i Støren,f.i Rennebu,død som gammel mann,kunne også stemme blod.Kan bare nevne et tilfelle. En tenåring-gutt-som holdt på å lagge trekkpper skar over pulsåra på den ene handa.De sura over handa de beste de kunne,men dette hjalp så lite.Formontlig sura de ikke hard nok.De kjørte øyeblikkelig til legen.Det var ca.13. km.til legen og kjørte med hest.Det var ikke annet be-fordringemiddel den tida.I mens sprang en av søstrene til baneformannen,og hun sprang så fort som ventelig var, at da hun kom fram fikk hun nesten ^{ikke} til å snakke.Hun fikk da endelig til å fortelle hva som hadde hent med broren Ole,og baneformannen var med engang villig til å hjelpe. Nå hadde også en bror som hetta Lars.Men før blodstoppe-

ren ville gjøre noe, ville han viterbestemt at det var sikkert at det var Ole og ikke Lars, for stemmer jeg ikke på den rette vil det gå galt med ham. Blodet stoppa mens gutten var undervegs til legen, og en regna ut etter tida, at blodet hadde stoppa omtrent da søstra kom til Baneformannen. Da de kom til legen blødde ikke såret, og måtte da fortelle at de hadde henvendt seg til blostopper- "En som kunne stemme blod". Legen hadde kjennskap til slike blodstemmere og trudde på disse.

Baneformannen var en dem som kunne se tjuven i en vassbøtte, og det fortelles mange historier på dette område. Han sa flere ganger at han hadde fått noen av en gammel rennbygg, men dette hadde han gravet ned ved en rot. Å se tjuver hører ikke til nærværende spørreliste, men det kan ikke skade og nevne det.

Ellers hadde de fleste et og annet "kjæringråd" nesten for alle slags sjukdommer, og merkelig nok ble mangen en sjukdom kurert, sjukdommer som ikke legen fikk bøgt med, men kjæringene greite det. Så jeg trur at mange "heimråer" var bra. En må huske på at det var lang veg til legene, og dårlig råd til at betale legehonoræene.

Singsås juni 1960.

Chr. Lodgaard

Chr. Lodgaard.